

RKKMK
„AKADEEMILISE RAAMATU“
AJALEHE-VÄLJALÕIGETE
BÜROO

Tartus, Ulikooli 15, telef. 35-19

SIRP JA VASAR

Tallinn

44 29. X 1949
nr. kuup.

OPERETT SOJAJÄRGSEST ÜLESEHITUSTÖÖST

Meie tänapäeva iseloomustav gran-
dioosne ülesehitustöö on leidnud laia-
ulatuslikult kujutamist kõigi žan-
ride kunstimeistrite poolt: sellest
on kirjutatud romaane, näidendeid ja
poeeme, on loodud maale ja sümfoo-
niaid. Hiljutit lavastas RT „Vanemuise“
J. Miljutini loodud opereti „Rahu-
tu õnn“ E. Pomeštšikovi, N. Rožkovi
ja V. Tipoti tekstile, mis on esimesi
katseid tänapäeva nõukoguliku elu
kujutamiseks ka operetižanris.

Järkjärguline üleminek sotsialis-
milt kommunismile saab võimalikuks
ainult siis, kui materiaalsete
olutingimuste muutumisega kaasuvad
põhilised muutused ka inimeste tead-
vuses. Homne ühiskond vajab inimesi,
kelle moraal on tohutult kõrgem
tänapäeva omast. Selle uue inimese
kasvatamisel langeb vastutusrikas
ülesanne nõukogude kunstimeistritele,
sealhulgas ka operetižanri viljelejaile.

„Rahutu õnn“ peategelane Andrei
Balašov on pianist, kes rindel saadud
vigastuste tagajärjel kaotab võime
klaverit mängida. Onnetuna ja löödu-
na siirdub noormees pärast demobili-
seerimist tagasi oma kodupaika, Sibe-
risse, kus ta loodab leida üksindust ja
rahu — ta põgeneb inimeste ja talle
nüüd võõraksjäänud muusika eest.

Kuid Siberi taiga on vahepeal haka-
nud elama. Endises mahajäetud ürg-
metsas toimub hiiglasliku paberikombi-
näädi rajamine. See tormilisel are-
neva elu kiire vool kisub kaasa ka
Balašovi. Otsene kokkupuutumine
kümnete ja sadade tublide nõukogude
inimestega, kommunismi ülesehitaja-
tega, annab ka Balašovile tagasi ta
optimismi ja elujulguse. Rahvas ise
näitab endisele pianistile kätte ka
tagasitee tema armastatud kunsti —
muusika — juurde. Balašovist saab
heilooja. Tema laulud, mis sünnivad
otseselt keset pulbitsevat nõukogulikku
elu, leiavad ruttu tee rahva laiadesse
hulkadesse.

Veenvalt näitavad siin teose autorid
ühte nõukogulikku kunsti kõige põhili-
semat omadust — kunsti rahvalikkust.
Suur on ainult see kunstnik, kes oma
loomingulises töös lähtub rahva huvi-
dest ja vajadustest. Ainult sellele
kunstnikule saab osaks tõeline ja
kõige väärtuslikum tunnustus, rahva
tunnustus.

täielikku mõjulepääsemist. Opereti
autorid on osanud oma teosele leida
küll uue, nõukogude inimesi ülimalt
huvitava ja haarava sisu, kuid ei ole
kahjuks suutnud veel täielikult vaba-
neda vanale, kodanlikule operetile
omastest iganenud vormilistest võte-
test. Pahatihti paistab läbi autorite tahe
teha nalja ainult nalja enese pärast.
Selleks on laenatud kodanlikust ope-
retist isegi viimasele tüüpiline „vanade
koomikute“ paar (Zavarin-Kondrat-
jevna) vägagi trafaretse intriigi ja
naljategemisevõtete (iseenesest lahti-
minev püss jm.). Mõnevõrra kipub
„Rahutu õnn“ kannatama ka sündmus-
liku vähesuse all, samuti mõjub häiri-
valt üksikute stseenide väga nõrk oma-
vaheline liitumine (eriti 1. pildis ja 4.
pildi alguses).

Operetile on kirjutatud muusika
Stalini preemia laureaat I. Miljutin.
Miljutini muusikat, eriti kõnesolevas
teoses, iseloomustavad selle sügav
rahvalikkus ja meloodilisus. Heilooja
muusikaline keel on lihtne, kuid seal-
juures ometi tabav ja värvikas. Eriti
meeldejääv on „Taiga laul“, millel on
eeldusi kiiresti muutuda üldrahvali-
kuks lauluks.

Nagu näitas opereti lavastus RT
„Vanemuises“, suudab „Rahutu õnn“
täita selle vastutusrikka ülesande, mille
autorid on endale võtnud uue inimese
kasvatamisel. Lavastaja Epp Kaidu on
õigesti tabanud teose idee ja selle ka
vajaliku reljeefsusega esile toonud. Otse
maailise selgusega kerkib lavastuses
esile lihtsate, pisut karmiloomuliste
Siberi töötajate kollektiivi, kes annab
kogu oma jõu viisaastakuplaani enne-
tähtaegseks täitmiseks. Igahel neist on
oma erinev karakter, oma erinev käi-
tumislaad, kuid neid kõiki seob ühiselt
tehtav töö ja palav armastus oma sot-
sialistliku kodumaa vastu, tugev nõu-
kogude patriotismitunne. Veenvalt on
edasi antud selle tugevaloomulise kol-
lektiivi kasvatav mõju üksikisikule —
Andrei Balašovile, kellest saab eluröö-
mus ja viljakas nõukogude heilooja.

Kiitvalt tuleb esile tösta ka liikumis-
juhi Ida Urbeli tööd. Opereti puhul on
tavaliseks hädahuks, et tantsustsee-
nid kipuvad muutuma omaette „numb-
riteks“, kuid käesolevas lavastuses seda
viga ei esinenud. Tantsud liituvad oiva-

vamist, eriti aga tema üleolevat suhtu-
mist „massi“ vastu.

Nende meeste vahel peab teostama
oma valiku Nataša Malinina (Terese
Mugasto), kusjuures kõik välised tingi-
mused on Olenitši poolt: Olenitš õpib
Natašaga samas konservatooriumis ja
saadab teda kontserdireisidel, sellal kui
Nataša noorusarmastus, Balašov, viibib
enne rindel, siis kaugel Siberis. T. Mu-
gasto suutis õigesti edasi anda neid
nõukogude inimesele tüüpilisi kõr-
geid moraalseid omadusi, mis avaldu-
vad ka inimeste isiklikes vahetõrka-
des. Nataša suhe Olenitšisse anti
näitleja poolt kindlalt ja selgepiirilisi-
selt. Seevastu tahaks, et Nataša
tooks hoopis julgemalt esile ka oma
suhtumise Balašovisse, praegusel kujul
kippus see jääma liiga ebamääraseks.
Erilist tähelepanu tuleks omistada just
kohtumisstseenile ja -duetile 3. pil-
dis. Sellise üllatusliku kohtumise puhul
peaks Nataša reageerima hoopis tei-
siti — just nimelt järesemalt ja tuge-
vamalt — kui T. Mugasto seda praegusel
kujul andis. Ka oli Mugasto
Natašas liig vähe tulihingelist nõuko-
gude kunstnikku, kelle suurimaks ees-
märgiks on olla kasulik oma rahvale.

Teistest konservatooriumi õpilastest,
hilisematest interpretidest väärrib esi-
letõstmist veel Sergei Tomakurov
Endel Ani esituses. Olgugi et Tomaku-
rov on autorite poolt antud rohkem
episoodilise tegelasena, kellel opereti
sünnimustikus on täita võrdlemisi
tähtsusetud ülesanded, kujunes temast
tänu näitleja siirale mänguviisile üks
meeldejäävamaid kujusid.

Haarava ja toredate vanamehe löi
Elmar Kivilo konservatooriumi teeni-
ja Nazar Filipovitšina. Lihtsate ja
tabavate joontega suutis näitleja edasi
anda selle kuju puhul tüüpilise. Ei ole
ju Nazar enam endisaegne kooliteenija,
ta on igakülgsest arenenud nõukogude
inimene, kes, täites konservatooriumis
küll ainult portjee kohuseid, on seal-
juures põhjalikult tundma õppinud ka
muusikat; ta tunneb oma väärtust ja
oskab õigesti kohelda enese ümber
liikuvaid inimesi — nii üliõpilasi kui
ka õppejõude.

Siberi töötajate arvukast kollektiivi-
st tõusis vastavalt autorite kavatsu-
sele tugevasti esile autojuht Jakov Bur-
mak. Jäleides rangelt lihtsuse ja loo-

aga, karmimõnne esemata-
tega, annab ka Balašovile tagasi ta
optimismi ja elujulguse. Rahvas ise
näitab endisele pianistile kätte ka
tagasitee tema armastatud kunsti —
muusika — juurde. Balašovist saab
helilooja. Tema laulud, mis sünnivad
otseselt keset pulbitsevat nõukogulikku
elu, leiavad ruttu tee rahva laiadestse
hulkadesse.

Veenvalt näitavad siin teose autorid
ühte nõukoguliku kunsti kõige põhili-
semat omadust — kunsti rahvalikkust.
Suur on ainult see kunstnik, kes oma
loomingulises töös lähtub rahva huvi-
dest ja vajadustest. Ainult sellele
kunstnikule saab osaks tõeline ja
kõige väärtuslikum tunnustus, rahva
tunnustus.

Mis ootab aga kunstnikku, kes oma
loomingulisel teel eemaldub rahvast,
seda näitab kujukalt opereti tegelase
Boris Olenitši saatus. Olenitš on hiil-
gava tehnilise ettevalmistuse saanud
interpret, kelle esinemised äratavad
algul kõikjal suurt tähelepanu. Kuid
Olenitš ei arene edasi: ta suhtub üle-
olevalt rahvasse, hakkab imetlema
oma „talenti“, huvitub ainult välis-
maareisidest ja oma isikliku elu pisi-
küsimumustest. Tulemuseks on Olenitši
kui kunstniku kängumine, ka inimese-
na läheb ta vastu moraalsele laostu-
misele.

Opereti ühe kõrvalteemana näeme
seda põhiliselt uut, mida on sotsia-
listlik elukorraldus toonud inimeste
isiklikesse vahetõrkedesse. Sellal kui
kapitalistlikus maailmas armastus on
enam-vähem alati „äriasi“, on nõu-
kogude kord muutnud armastuse
kahe inimese omavahelise sümpaatia
küsimumuseks, mida ühelgi juhul ei
mõjuta majanduslikud kaalutlused.
Nataša ja Andrei, Nastenka ja Jakovi
suhete kujutamisel näitavad opereti
autorid selgesti seda diametraalset
erinevust, mis eraldab nõukogude ini-
meste vahelist siirast ja sügavat
armastust kodanlikule maailmale ise-
loomulikkust „bulvariromantikast“.

Jälgides opereti kunstilist kujunda-
mist leiame siin siiski ka ebaõnnestumisi,
mis kipuvad kohati takistama
teose eesrindlike ja õigesti leitud ideede

Siberi töötajate, pisut karmimõnne
kogu oma jõu viisaastakuplaani enne-
tähtaegseks täitmiseks. Igapäev neist on
oma erinev karakter, oma erinev käi-
tumislaad, kuid neid kõiki seob ühiselt
tehtav töö ja palav armastus oma sot-
sialistliku kodumaa vastu, tugev nõu-
kogude patriotismitunne. Veenvalt on
edasi antud selle tugevaloomulise kol-
lektiivi kasvavate mõju üksikisikule —
Andrei Balašovile, kellest saab elurõõ-
mus ja viljakas nõukogude helilooja.

Kiitvalt tuleb esile tõsta ka liikumis-
juhi Ida Urbeli tööd. Opereti puhul on
tavaliseks hädahüks, et tantsustsee-
nid kipuvad muutuma omaette „numb-
riteks“, kuid käesolevas lavastuses seda
viga ei esinenud. Tantsud liituvad oi-
valiselt lavastuse kui tervikuga ja sobisid
hästi üldise realistliku mängulaadiga.

„Rahutu õne“ lavastuse kordaminek
oleneb suurel määral Andrei Balašovi
osa õigest lahtimõtestamisest. Balašov
on täisvereline, arenev nõukogude ini-
mene, kelle ellusuhtumine tegevuse
jooksul põhjalikult muutub. See esitab
Balašovi kehastavale näitlejale suuri
nõudeid, eriti kui arvestada veel seda,
et opereti autorid on selle kuju varus-
tanud võrdlemisi nappi tekstiga. Bala-
šovi osas esines noor näitleja V. Taimre,
kelle käsutuses seisev kunstiliste
kujundamisvahendite pagas on veel
võrdlemisi piiratud, kuid ta suutis
Balašovi karakteri kogu selle kompli-
seerituses kujundada siiski põhijoonis
õigesti, olgugi et sageli vägagi primi-
tiivsete ja nappide vahenditega.

Boris Olenitšit kehastas Paul Ruubel
silmapaistva välise meisterlikkusega,
kuid mitte küllaldase sisulise süvene-
misega. Kes on siis õieti Boris Olenitš?
Kas ainult väga heade maneeridega
mugav tüüp, kes armastab rahulikku
vaikset äraolemist, nagu seda kuju an-
dis P. Ruubel Ei, Boris Olenitš on rah-
vast irdunud kodutu kosmopoliit, indi-
vidualist, süd ametu egoist, kelle elu
ainsaks väärtuseks on tema oma „mi-
na“, — selline inimene, kelle vastu nõu-
kogude teatrikõlastaja saab tunda ai-
nult õigustatud põlgust. P. Ruubel
peaks Olenitšis veelgi selgemalt esile
tooma tema ideelis-moraalset viltukas-

meeldejäävamaid kujusid.
Haarava ja toreda vanamehe löi
Elmar Kivilo konservatooriumi teeni-
ja Nazar Filipovitšina. Lihtsate ja
tabavate joontega suutis näitleja edasi
anda selle kuju puhul tüüpilise. Ei ole
ju Nazar enam endisaegne kooliteenija,
ta on igakülgsest arenenud nõukogude
inimene, kes, täites konservatooriumis
küll ainult portjee kohuseid, on seal-
juures põhjalikult tundma õppinud ka
muusikat; ta tunneb oma väärtust ja
oskab õigesti kohelda enese ümber
liikuvaid inimesi — nii üliõpilasi kui
ka õppejõude.

Siberi töötajate arvukast kollekti-
ivist tõusis vastavalt autorite kavatsu-
sele tugevasti esile autojuht Jakov Bur-
mak. Jälgides rangelt lihtsate ja loo-
mulikkuse nõuet kujundas näitleja
Elmar Salulaht Burmakist väliselt
karmikoelise, kuid seesmiselt väga
hella ja soojasüdamelise, toreda ja elu-
lise nõukogude inimese. Eriti ehtne ja
emotsionaalselt haarav oli Salulahe
mäng 4. pildis, kus avaldub ta armas-
tus Nastenka vastu kogu selle suuru-
ses ja õilsuses. Märgates, et Nastenka
armastab teist meest, on Burmak val-
mis loobuma oma armastatust: lihtsalt
ja suurj sõnu tegemata, nagu see ongi
loomulik inimese puhul, kelle tuum on
tõeliselt sügav ja siiras.

Agnes Treier Nastenkana tõestas et
temas peale laululiste võimete peitub
ka arenemisvõimeline näitleja. Ometi
oli temas vähe tunda kangelaslikku Isa-
maasõja rindesantitari ja võitlejat.

Burmaki abilise Senka puhul olid
paraku nii lavastaja kui ka näitleja
(Andres Lääne) lasknud ennast kaasa
kiskuda odavast nalja-teha-tahtmisest.
Nii kujuneski Senka liiga ülekarikeri-
tuks selleks, et sobida üldisse realist-
likku ansambelisse.

Raske ja keeruline ülesanne tuli
lahendada näitlejatel Elo Tamulil
(Kapitolina Kondratjevna) ja A. Mälto-
nil (Kornei Zavarin). Mehelemineku-
januline vanapiiga, kes lõpuks siiski
„võrgutab“ naisi vihkava ja abielu ees
hirmu tundva vanapoisi — need olid
osad, mille kujundamise ette olid näit-
lejad autorite poolt asetatud. Hinnatav
on näitlejate tõhus töö, kes sellest
kodanliku lääne operetist laenatud paa-
rile suutsid siiski pisut uut ja värsket
elu sisse puhuda. Asjale oleks kindlasti
veelgi rohkem kasuks tulnud nende rol-
lide märksa julgem kärpimine, eriti
kupleede ja tantsude osas.

Vold. Peili dekoratsioonid ja kostüü-
mid olid üldjoontes korralikud ja moo-
dustasid sündmustikule sobiva ja kauni
tausta. Kahjuks ei kehti eespoolõeldu
aga 4. pildi dekoratsioonide kohta, mis
oli kujundatud läbimõtlematult ja
lohakalt. Just selles lavapildis oleks
olnud dekoraatoril võimalus näidata
Siberi maastiku omapärast võlu, samuti
seda grandioosset ülesehitustööd, mis
tänapäeval Siberis toimub. Need või-
malused olid aga jäetud täielikult kasu-
tamata. Samuti peaks tulevikus kind-
lasti loobuma päikesetõusu näitamisest
juhul, kui seda ei suudeta teha mini-
maalseltki realismi ja usutavuse piires
nagu käesoleval juhul.

Hoolimata eelnevalt nimetatud puu-
dustest, mis ei ole sedavõrd põhilist
laadi, et neid ei saadaks järgnevatel
etendustel vältida, tuleb käesoleva
opereti lavastust RT „Vanemuises“
pidada kordaläinuks. Opereti idee on
tabatud õigesti ja ka küllaldase tera-
vusega välja joonistatud. Vaataja-kuu-
laja jälgib teose positiivsete kangelaste
võitlust nende „rahutu õne“ eest
suure huviga ja lahkub teatrist selle
kindla veendega, et nõukogude inime-
sele, kes töötab tihedas kontaktis teda
ümbritseva kollektiiviga, ei ole ükski
raskus ületamatu.